

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ZARARLI MADDE KULLANIMINA İLİŞKİN TUTUMLARI¹

Hilmi SÜNGÜ

Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, hilmi.sungu@bozok.edu.tr

Özet

Toplumu etkilemeye başlayan bir sorun haline gelen zararlı maddelerle mücadele etmeye yönelik çalışmalar her geçen gün önem kazanmaktadır. Zararlı madde kullanımına ilişkin araştırmalar da bu sorunun geldiği boyutları ortaya koymaktadır. Bu konuda yapılmış araştırmalara göre, dünya genelinde 300 milyon genç sigara bağımlısıdır. 20 yaşından önce sigara kullanmaya başlayan gençlerin %50'si 15–20 yıl boyunca sigara içmeye devam etmektedir. Buna ek olarak Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre; dünya genelinde iki milyar insan alkollü içecekler kullanmaktadır. Sadece Avrupa'da 1999 yılında alkol tüketimi 55.000'den fazla 15–29 yaşları arasındaki gencin ölümüne neden olmuştur. 1994–2002 yılları arasında her yıl yaklaşık 17.000 erkek ve 3.000 kadın madde kullanmaya başlamıştır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre madde kullanıcılarının yaklaşık %80'i 20 yaş altındadır. Madde kullanımına ne kadar erken yaşta başlanırsa, bağımlılık riski de o oranda artmaktadır. Bu nedenle, madde kullanımının yaygınlığının ve madde kullanımına zemin hazırlayan faktörlerin bilinmesi; bunların azaltılması için çaba gösterilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada üniversite öğrencileri arasında sigara, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı madde kullanımının yaygınlığının ve madde kullanımına etki eden bireysel değişkenlerin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma evrenini Bozok Üniversitesi'nde 2012–2013 akademik yılında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Madde kullanımı, Bağımlılık, Üniversite öğrencileri, Tutum

THE ATTITUDES OF UNIVERSITY STUDENTS ON SUBSTANCE USE

Abstract

The studies on the struggle against hazardous substances which affect the whole society are gaining importance. The studies concerning substance use also reveal the extent of the problem. According to such studies, 300 million young people are smoke addicts in the whole world. 50% of the young people who start smoking before the age of 20 continue smoking for 15–20 years. Besides, according to WHO two billion people take alcoholic drinks. Only in Europe, the use of alcohol caused more than 55.000 people between 15–29 years. Between the years 1994–2002, about 17.000 men and 3000 women started using substances. According to the results of the studies, 80% of such people are below 20. The younger one starts using substances, the higher the risk becomes taken by the user in terms of addiction. Thus, it is essential to know how common is the substance use, what the factors are causing the substance use and it is essential to try to decrease the use of such substances. In this study, it is tried to explain how common is hazardous substance use like cigarette, alcohol and drugs and to explain personal variables influencing substance use. The population of the study consists of university students studying at Bozok University during 2012–2013 academic year.

Keywords: Substance Use, Addiction, University students, Attitude

¹ Bu çalışma Bozok Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir (Proje Kodu: 2012FEF/A03).

Giriş

Madde kullanımı önemli toplumsal sorunlardan biri olarak görülmektedir. Madde bağımlılarının sayısının her geçen gün artmakta olması bu sorunun zaman geçtikçe daha da büyümesine neden olmaktadır. Toplumda ortaya çıkardığı olumsuz etkileri nedeniyle madde kullanımının yaygınlığının belirlenmesi, madde kullanımının sebeplerinin belirlenmesi ve zararlı maddelerin kullanımının önlenmesine yönelik çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Genç nüfusun fazla olduğu Türkiye de madde bağımlılığının önlenmesine yönelik tedbirler almaya çalışmakta ve madde kullanımının yaygınlaşmasını önlemek için çaba göstermektedir.

Madde bağımlılığından söz etmişken, birbiriyle karıştırılmakta olan kavramlar olan bağımlılık ve alışkanlık arasındaki farkın ortaya konulması gerekmektedir. Bireyler kendilerini doyuma ulaştıran davranışlardan haz alabilirler ve bu tür davranışlar sonucunda kendilerini huzurlu hissedebilirler. Bu davranışların sürekli olarak tekrarlanması alışkanlık olarak adlandırılır. Eğer alışkanlık olarak adlandırılan bir davranış bireyin sosyal ilişkilerinde, iş hayatında olumsuzluklar yaşamasına neden oluyorsa veya günlük hayatında diğer etkinliklere zaman ayırmasının önüne geçiyorsa, davranışın terk edilmesi ruhsal veya fiziksel sıkıntılara neden oluyorsa alışkanlığın bağımlılığa dönüşmesi söz konusudur (Köknel, 1998).

Madde bağımlılarının çoğu, istediği madde kullanımını istediği zaman kontrol edebileceği ve bağımlı olmayacağı zannıyla madde kullanmaya başlamakta ancak fark etmeden bağımlı hale gelmektedirler. Kullanılan maddenin cinsine, saflığına, kullanan kişinin fiziksel ve ruhsal durumuna göre bağımlılığın seyri değişebilmektedir. Bağımlılık yapan maddelerin bir kısmı etkisinin çok yoğun olması nedeniyle, bir kez kullanmak bile risk oluşturabilmektedir (Ögel, Taner ve Yılmazçetin, 2003). Madde kullanan bir bireye bağımlı tanısının konulabilmesi için aşağıda belirtilen ölçütlerden en az üç tanesinin, 12 aylık bir sürede belirgin rahatsızlıklara yol açacak şekilde bulunması gerekmektedir. Bu ölçütler şöyle sıralanabilir (APA, 2007):

1. Maddeyi amaçlanandan daha uzun süre ve daha yüksek dozlarda almak,
2. Bağımlı olunan maddeye karşı son bir yıl içinde bir tolerans geliştirmiş olmak (madde sürekli aynı miktarda alındığında etkisinin azalması),
3. Madde alınmadığı zaman yoksunluk belirtileri göstermek ve bu belirtilerden kurtulmak için bağımlı olunan maddeyi veya benzerlerinin almaya devam etmek,
4. Madde kullanımından kurtulmak veya kontrol altına almak için devamlı çaba içinde olmak, madde kullanımının önüne geçmek ya da alınan maddeyi azaltmak için yapılan denemelerde başarısız olmak,
5. Maddeyi elde etmek, kullanmak ve etkilerinden kurtulmak için giderek daha fazla zaman harcamak,
6. Madde kullanmaktan dolayı sosyal, mesleki veya hoş zaman geçirmeye yönelik etkinliklerin azalması veya bu etkinlikleri terk etmek,
7. Madde kullanımı nedeniyle ortaya çıkan fiziksel veya psikolojik sorunlara rağmen maddeyi kullanmaya devam etmek.

Bağımlılık yapıcı maddeler için genel olarak uyuşturucu kavramı adı altında kullanılmaktadır. Uyuşturucu, kişiyi uyuşturan, hareketsiz kılan, kontrolünü kaybettiren, bağımlılık yapma özelliği olan maddeleri nitelemektedir. Aslında bağımlılık yapabilen bütün maddeler için uyuşturucu kavramını kullanmak çok da doğru değildir. Bu tanımda uyarıcı bazı maddeler kapsam dışında kalabilmektedir. Ancak uyarıcılar da uyuşturucu maddeler gibi bağımlılık yapabilen maddelerdir. Bu nedenle tüm bağımlılık yapıcı maddeleri bu kapsamda değerlendirmek doğru olacaktır. Bu bağlamda bir tanım yapılacak olursa; uyuşturucu maddeler, bedene girdiklerinde ruhsal, davranışsal ve bedensel değişikliklere neden olup, bağımlılık yapabilen kimyasal maddelerdir. Tıbbi açıdan bunlar psikoaktif madde olarak adlandırılmaktadır. İngilizce kaynaklarda bu maddeler daha önceleri “drug” kelimesi kullanılarak ifade edilirken; aynı sözcüğün “ilaç” anlamında da kullanılması nedeniyle yanlış anlaşılmalara olmuş ve bütün ilaçların bu kelimeyle ifade edilmesinin yanlış olduğu düşünülmüştür. Son yıllarda bu tür maddeler İngilizce karşılık olarak “substance” kelimesi kullanılarak tanımlanmaktadır. Bağımlılık yapıcı maddeler; sigara, alkol, opiyatlar (morfin, eroin, kodein, metadon, meperidin), uyarıcılar (amfetamin, kokain, ecstasy, kafein), merkezi sinir sistemini baskılayan maddeler (barbitüratlar, meprobamat, benzodiazepinler, alkol akineton), halüsinojenler (LSD, meskalin, psilosibin, DMT, det, DOM, MDA), uçucu maddeler (tiner, benzen, gazolin, bali vb.), esrar, fenksilidin şeklinde sınıflandırılabilir (Ögel, 2013). Bu maddelerin nasıl alındığı ve olası zararları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Bağımlılık Yapan Bazı Maddeler ve Olası Zararları

Madde	Kullanım Şekli	Olası Zararları
Alkol	Ağız yoluyla	Ciğer hastalıkları, solunum yetmezliği, kaygı, depresyon
Uyarıcılar	Ağız veya enjeksiyon yoluyla veya içe çekilerek	Yüksek kan basıncı, iştah kaybı, felç, ateş, kalp yetmezliği, psikoz
Yatıştırıcılar	Ağız yoluyla	Solunum yetmezliği, depresyon, kaygı, kasılma, uykusuzluk, psikoz
Sakinleştiriciler	Ağız yoluyla	Solunum yetmezliği, depresyon, kaygı, kasılma, uykusuzluk
Esrar	Sigara şeklinde içilerek veya bazı yemeklerin içinde	Kısa süreli hafızada ve akciğerlerde hasar, psikoz, doğum kusurları
Kokain	İçe çekilerek, enjeksiyon ile veya sigara şeklinde içilerek	Solunum yollarında hasar, kilo kaybı, yüksek kan basıncı, kalp krizi, felç, kasılma
Halüsinojenler	Ağız yoluyla veya göz damlası içinde	Yüksek kan basıncı, iştah kaybı, uykusuzluk, kaygı, hayal görme, titreme
Erain, Morfin	Ağız yoluyla, enjeksiyon ile veya sigara şeklinde içilerek	İştah kaybı, mide bulantısı, kusma, solunum yetmezliği, kasılma
Melek tozu vb.	Ağız yoluyla, enjeksiyon ile veya içe çekilerek	Duyu ve koordinasyon bozukluğu, kaygı, depresyon, yüksek kan basıncı, kasılma, şiddet eğilimi, kalp yetmezliği, felç
Sentetik maddeler	Ağız yoluyla, enjeksiyon ile veya içe çekilerek	Mide bulantısı, kusma, solunum yetmezliği, içgözetimden enfeksiyon kapma, kasılma

(Kaynak: Ögel, 2013)

Tablo 1’de de yer verilen maddelerin hepsi bağımlılık yapıcı ve kullanıldığında vücuda çeşitli zararlar veren maddelerdir. Alkol ve sigara da dâhil bu maddelerin hepsi uyuşturucu madde kapsamında değerlendirilmektedir. Alkol ve sigaranın uyuşturucu maddeler kapsamında yer almaması gibi yaygın bir algı olmasına rağmen; bu maddelerin bağımlılık yapıcı özellikleri göz önüne alınarak, tüm dünyada bu kapsamda değerlendirilmeye başlanmıştır. Tabloda belirtilen maddeler birbirlerinden farklı özellikler göstermektedir. Bu maddelerin bir kısmı doğal bir kısmı da sentetiktir ya da kimisi ağız yoluyla, kimisi enjeksiyon vb. yollarla vücuda alınmaktadır veya bu maddelerin bir kısmının kullanılması ve satılması yasal, bir kısmının kullanılması ve satılması kanunen yasaktır. Ancak farklılıkları her ne olursa olsun belirtilen maddelerin hepsinin ortak özelliği bağımlılık yapıcı zararlı maddeler olmalarıdır (Ögel, 2013).

Bireysel zararlarının yanı sıra madde kullanımı tüm dünyada önemli bir halk sağlığı sorunu olup birçok sosyal sonuçlara yol açmaktadır. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) dünyada 15-64 yaş grubunda, 208 milyon kişinin son bir yıl içerisinde en az bir defa da olsa madde kullandığını bildirmektedir. Bir başka ifadeyle dünyada 15-64 yaş grubunda yaklaşık olarak her yirmi kişiden biri, son bir yılda en az bir defa madde kullanmıştır (TBMM, 2009).

Günümüzde ciddi bir toplumsal sorun olarak değerlendirilmesine rağmen, madde bağımlılığı ve bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımı 1960’lı yıllara değin ciddi bir problem olarak görülmemiştir. 1960’ların sonlarında özellikle Batı Avrupa’da yaygın olan Hippi Akımı da gençler arasında bağımlılık yapan maddelerin kullanılmasını teşvik eden bir alt kültür oluşturmuştur ve madde kullanımının yaygınlaşmasına neden olmuştur. Ayrıca Vietnam Savaşı sırasında askerlerin bağımlılık yapan maddelere kolayca ulaşabilmesi ve savaş gazilerinin, savaşın bitiminde bu alışkanlıklarını devam ettirme eğilimi de Amerika’daki madde kullanıcılarının sayısının artmasına yol açmıştır. Avrupa ve Amerika’da madde bağımlısı sayısında görülen artış, konuya olan ilgiyi yoğunlaştırmış; yapılan tıbbi araştırmalar sonrasında madde kullanımının bir davranış bozukluğu olduğu kabul edilmeye başlanmıştır (Uzbay, 2011’den Akt. Çakır, 2011).

Bağımlılık üzerine yapılan çalışmalar, bağımlılığa yol açan maddeler, bağımlılığa neden olan etmenler ve bağımlılık sürecinin fizyolojik ve sosyal etkileri gibi konuları kapsamaktadır. Madde bağımlılığına yol açan başlıca maddeler arasında tütün, alkol, uçucu maddeler ve uyuşturucular sayılabilir. Bu maddelerin neden olduğu bağımlılık fizyolojik ve psikolojik içeriklidir. Zararlı maddelerin bazıları fizyolojik, bazıları da psikolojik bağımlılık yapabilmekte; bazıları hem fizyolojik hem de psikolojik bağımlılık etkisi gösterebilmektedir. Özellikle psikolojik bağımlılıkta kullanılan maddenin özelliklerinin yanında kullanıcının kişiliği ve sosyal çevresi de önemli rol oynamaktadır (Acar, 2006). Bağımlılık öncelikle bireyin kendi seçimiyle başlar. Birey madde kullanımına kendi özgür iradesi ile başlasa da bireyin özerkliği zaman içinde ortadan kalkar ve birey yeni tutum ve davranışlar edinir (Coşkun, 2006).

Madde bağımlılığının nedenleri çok çeşitli, karmaşık olabilmektedir. Madde bağımlılığına neden olan başlıca nedenleri biyolojik ve psikososyal-ekonomik nedenler olmak üzere ikiye ayrılabilir. Biyolojik nedenler arasında kalıtım, cinsiyet ve yaş; psikososyal ve ekonomik nedenler arasında ise kişilik, toplumsal etkenler, merak ve stres gibi nedenlerden söz etmek mümkündür (Coşkun, 2008). Ancak daha önce de vurgulanmış olduğu gibi ergenlik döneminde gençlerin sigara, alkol ve madde kullanımına zemin hazırlayan çok sayıda risk tanımlanmaktadır. Örneğin, aile içinde madde kullanımının olması ya da ebeveynlerin madde kullanımına tolerans göstermesi ergenlik döneminde madde kullanımı için risk oluşturabilir (Turhan, İnandı, Özer ve Akoğlu, 2011). Ayrıca göç ve işsizlik gibi problemlerin sık görüldüğü sosyoekonomik düzeyi düşük olan toplumlarda, yaşam koşulları ve ekonomik sıkıntılara bağlı olarak ortaya çıkan aile içi sorunlar, bireylerin sorun çözme becerilerinin kısıtlı oluşu ve geleceğe yönelik karamsarlıklar da gençleri madde kullanmaya yönlendirebilmektedir (Özşahin, 1998; Susman, Dent ve Leu, 2000; Spoth ve diğerleri, 2001; Goodman ve Huang, 2002; Akt. Karatay ve Kubilay, 2004).

Madde bağımlılığı sanayi devrimi ve endüstrileşmeyle yaygın bir toplumsal sorun durumuna gelmiştir. Sigara ve alkol kolay ulaşılabilirliği, yasal oluşu, sosyal olarak kabul görmesi nedeniyle daha az zararlı olduğu gibi yanlış bir yargı bulunmaktadır (Tamer ve Aydın, 1996). Kullanıldığında insana geçici bir rahatlama ve kendine güven duygusu sağlayan alkol ve psikoaktif maddeler, ergenlik döneminde daha çekici gelmektedir (Yörükoğlu, 1988; Akt. Kuğu ve diğerleri, 2000). Yine yukarıda belirtildiği üzere kolay ulaşılabilirliği ve yasal kısıtlamaların olmaması sigara ve alkolün ergenler arasında en sık kullanılan zararlı maddeler olmasına neden olmaktadır zararlı madde kullanımında ilk sırada sigara ve alkol yer almaktadır (Yılmaz, 2007).

Ergenlik döneminde bir kez denenen alkol ve sigara gibi yasal bir madde ileriki yıllarda diğer zararlı maddelere olan eğilimi artırabilmektedir. Maddeler arası geçiş genellikle sigaradan alkole, alkolden esrar ve diğer zararlı maddelere doğru olmakta ve cinsiyete göre değişkenlik göstermektedir. Erkeklerde alkol esrarın kullanımına öncülük etmekte, bu maddelerin kullanılmaya başlaması diğer yasa dışı maddelerin öncülü olmaktadır. Kadınlarda ise geçiş genellikle alkol, sigara ve esrardan diğer maddelere doğru olmaktadır. Yapılan çalışmalarda bağımlılık yapan bir maddeyi yalnızca deneyen ergenin çoğunlukla ileriki yaşantısında madde kullanımına devam etmediği, yalnızca bir kısmının sonraki yaşantısını ve gelişimini etkileyecek düzeyde madde kullanımına devam ettiği tespit edilmiştir (Görgün, 2009).

Madde kullanımına başlama sebepleri üzerinde yapılan çalışmalarda ergenlik dönemine rastlayan üniversite yılları, evden ve aileden ayrılma, yeni bir çevreye uyum, eğitim yaşamıyla ilgili sorunlar, iş arama gibi birçok sorunların olduğu zamanın riskli bir dönem olduğu görülmektedir. Ergenlik döneminde yaşanan sorunlara bağlı olarak ortaya çıkan stres düzeyinin üniversite öğrencilerinde tütün, alkol ve madde kullanımını arttırdığı ileri sürülmektedir (Mayda ve diğerleri, 2010). Madde kullanma sebeplerine ilişkin yapılmış çalışmaların büyük bölümü özellikle gençlerde sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımına odaklanmıştır. İlgili çalışmalarda

bireyin ailesinin sosyoekonomik düzeyi, kişilik özellikleri, anne ve babanın bağımlı olması ve kitle iletişim araçları gibi faktörlerin sigara içme eğilimini güçlendirdiği (Yazgan-İnanç, 1994); okul ortamı, arkadaşların sigaraya karşı tutumlarının sigara içme alışkanlığına doğrudan etki ettiği vurgulanmaktadır. Alkol kullanımında ise, alkolün problemlerle başa çıkmaya yardımcı olduğu düşüncesi, üyesi olunan ya da referans alınan grubun eğilimleri, rahatlamaya katkı sağlayacağı beklentisi ağır basmaktadır. Akran baskısı madde kullanımında önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilmekte; erkeklerin kızlara oranla akran baskısına daha çok maruz kaldığı ifade edilmektedir. Yine yapılan çalışmalarda erkeklerin tütün ve içki kullanımının kızlara oranla daha fazla olduğu belirtilmektedir. Ayrıca uyuşturucu kullanımı ile aile geçmişi arasında ilişki olduğu varsayılmaktadır (Adelekan vd, 1993; Kriegler, Baldwin ve Scott, 1994; Akt. Yıldırım, 1997).

Bilindiği üzere çoğu zararlı alışkanlığın edinilmesinde aile ilişkileri, çevresel faktörler, bireyin kişilik özellikleri ve psikolojik faktörlerin rolü bulunmaktadır. Bu nedenle bağımlılık yapıcı maddeleri kullananların madde kullanımına başlama sebeplerinin incelenmesi, bu alışkanlıkları hangi dönemlerde ve nasıl kazandıklarının bilinmesi sorunun çözümünde önemli bir adımdır (Yıldırım 1997). Alanyazındaki çalışmalar madde kullanımının cinsiyet, anne-baba tutumları, ailede sigara-alkol kullanımı, akran etkisi, dini inanç, mükemmeliyetçilik, nevrotik eğilim ve depresyon, benlik imajı, kimlik gelişimi, akademik başarı, ebeveyne bağlanma ve yaşam amaçları gibi faktörlerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (İlhan, 2013).

Madde kullanımına ilişkin sebeplerle birlikte kullanım oranlarının belirlenmesi de konuya ilişkin çalışmaların önemli bir boyutudur. Bu konuda kapsamlı çalışmalardan biri Ögel ve diğerleri (1998) tarafından yapılmıştır. 15 ilde yapılan bu araştırmanın sonucuna göre, 15-17 yaşları arasındaki 20.000 öğrenci arasında, son bir ay içerisinde alkol kullanımı %17,3, yaşam boyu en az bir kez esrar kullanımı %3,6, uçucu madde kullanımı %8,6, eroin kullanımı %1,6, kokain kullanımı %1,4 ve psikoaktif madde kullanımı %3,3 olarak belirlenmiştir (Ögel ve diğerleri, 1998).

Madde kullanımının yaygınlığı ile ilgili olarak bir başka çalışma 2002 yılında kamu sektörü ile Türk Psikologlar Derneği tarafından yapılmıştır. Çalışmada alkol ve sigara dışındaki bağımlılık yapıcı madde kullanımı %0,3, en az bir kez madde kullanımı ise %1,3 olarak belirlenmiştir (TBMM, 2009). Konuyla ilgili bir diğer önemli çalışma 2003 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi koordinesinde gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin altı büyük ilinde (Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, Samsun) uygulanan ankete göre, 15-64 yaşları arasındaki bireylerin afyon türevi madde kullanma oranı ortalama %0,05; solvent ve yatıştırıcı madde kullananların oranı ise ortalama %0,06 olarak tespit edilmiştir (Tunçoğlu, 2010). Bir başka örnek çalışma da 2007 yılında Ankara'da okuyan gençlerde madde kullanımı ve özellikleri konusunda yapılan araştırmadır. Bu çalışma sonucunda Öğrencilerin %15,6'sının düzenli olarak, %10,6'sının ise deneme düzeyinde nikotin kullandığını, %73,8'inin ise asla sigara kullanmadığı belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin %14,26'sı düzenli olarak, %8,28'i deneme düzeyinde alkol aldıklarını, %77,46'sı ise asla alkol kullanmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %1,4'ü düzenli olarak, %1'i deneme

düzeyinde madde kullandığını, %97,6'sı ise hiç madde kullanmadığını belirtmiştir. Araştırmanın verilerine göre ilk defa alkol kullanımını, öğrencilerin %52,5'i arkadaşları ile birlikte, %34,4'ü aileleri ile birlikte ve %8,4'ü yalnız başına gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Alkol alma nedenlerinin ise deneme, merak, özentî, keder, kızgınlık ve eğlence amacıyla olduğu belirtilmiştir. Madde kullanan öğrencilerin madde kullanım sıklığı incelendiğinde; %31,1'i her gün, %21,4'ü haftada birkaç kez, %26'sı ayda birkaç kez, %21,4'ü de yılda birkaç kez madde kullandıklarını belirtmişlerdir (TBMM, 2009).

2010 yılında Ankara'da yapılan bir çalışmada elde edilen bulgulara göre tütün %57 ömür boyu kullanımı ile en yaygın kullanılan, alkol %44'le ikinci, %13,5'le sedatifler ve sakinleştiriciler üçüncü en yaygın kullanılan madde olarak belirlenmiştir. Esrar, çalışmaya katılan bireylerin %1,6'sı tarafından kullanılırken, kokain kullanımı %0.4 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılanların %38.7'si halen sigara kullanmakta iken, katılımcıların %17.1'i son bir yıl içerisinde alkol kullandıklarını belirtmişlerdir (Tunçoğlu, 2010). Yine aynı yıl TÜİK tarafından yapılan sağlık araştırmasında (TÜİK, 2010) herhangi bir uyuşturucu maddenin en az bir kere denenme oranı %0,93; erkeklerde maddenin en az bir kere denenme oranı %1,26, bayanlarda ise %0,61 olarak bulunmuştur.

Türkiye'de yapılan en kapsamlı madde kullanım yaygınlığı çalışması, 2011 yılında TUBİM tarafından yapılmıştır. Çalışma, Türkiye'yi temsilen kesitsel olarak seçilen bir 25 ilde yürütülmüştür. Araştırmaya katılanlardan %51,8'i (4.169 kişi) sigara, puro, pipo, nargile vb. bir tütün ürününü denediğini ifade etmiştir. Kadınların %40,1'i, erkeklerin %63,1'i tütün kullanmayı denemişken, halen kadınların %23,8'i, erkeklerin %42,1'i tütün kullanmaktadır. Katılımcıların %28,3'ü alkollü içecekleri denediğini belirtmiştir. Kadınların %14,9'u, erkeklerin %41,2'si alkol kullanmayı denemişken, halen kadınların %4,2'si, erkeklerin %15,8'i alkol kullanmaktadır. Araştırmaya göre Türkiye'de 15-64 yaş grubu nüfusta herhangi bir yasa dışı bağımlılık yapıcı maddenin en az bir kere denenme oranı %2,7'dir. Bu oran erkeklerde %3,1, kadınlarda ise %2,2'dir. Madde kullanım yaygınlığının genç yetişkinlerde (15-34 yaş grubu), genel nüfusa (15-64 yaş grubu) göre daha yüksek olduğu görülmektedir (TUBİM, 2012).

Madde kullanımının erken yaşlarda başlaması bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimi olumsuz yönde etkilemektedir (Ögel, 2013). Ergenlik çağlarında madde kullanımına başlanması, uzun süreli bağımlılık riskini de beraberinde getirmektedir. Ergenlik döneminde başlayan uzun süreli madde kullanımı bireyin ilerleyen yaşlarda olası sağlık sorunları yaşama ihtimalini yükseltmektedir. Hatta ergenlik döneminde başlayan madde kullanımı ilerleyen yaşlarda birey için vazgeçmesi zor bir bağımlılığa dönüşerek, bireyin yaşamını tehdit eder bir hal alabilmektedir (Bilir, Doğan ve Yıldız, 1997; Karatay ve Kubilay, 2004). Madde bağımlılığının başarılı bir şekilde tedavi edilmesiyle, bireylerin yaşadıkları olumsuz durumların düzeldiği çeşitli bilimsel araştırmalarla ortaya konulmuştur. Bu sonuç madde bağımlılığının kötü uyumun kazanılmış bir durum olduğu yorumunu güçlendirmektedir (Yüncü, Kesebir, Özbaran, Çelik ve Aydın, 2009).

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencileri arasında madde kullanım yaygınlığının ne düzeyde olduğunu ve öğrencilerin madde kullanımı alışkanlıklarının bireysel değişkenlere göre farklılık gösterip, göstermediğini incelemektir. Yapılan çalışmanın günümüzde önemli bir sorun haline gelmiş ve toplumu olumsuz yönde etkileyen sorunlardan biri olan madde bağımlılığının yaygınlığı konusunda ihtiyaç duyulan verilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma madde kullanım yaygınlığının en fazla olduğu yaş grubunun içinde bulunan üniversite gençliğini hedef aldığı için madde bağımlılığıyla mücadelede yapılacak çalışmalara yardımcı olacağı varsayılmaktadır. Çalışmanın problem cümlesini “Bozok Üniversitesi öğrencileri arasında madde kullanımı yaygınlığı ne düzeydedir ve öğrencilerin madde bağımlılığına ilişkin durumları bireysel değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?” sorusu oluşturmaktadır. Belirtilen problem cümlesinin daha ayrıntılı incelenebilmesi için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Bozok Üniversitesi öğrencileri arasında bağımlılık yapıcı madde kullanımı yaygınlığı ne düzeydedir?
2. Öğrencilerin madde kullanımına ilişkin durumları öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin madde kullanımına ilişkin tutumları öğrencilerin kayıtlı oldukları fakülteye göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin madde kullanımına ilişkin durumları öğrencilerin sınıflarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin madde kullanımına ilişkin durumları öğrencilerin anne babalarının birlikte ya da ayrı yaşıyor olmalarına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Öğrencilerin madde kullanımına ilişkin durumları öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
7. Öğrencilerin madde kullanımına ilişkin durumları öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
8. Öğrencilerin madde kullanımına ilişkin durumları öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelirlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın yürütülmesinde genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma, Bozok Üniversitesi’nde öğrenim gören lisans öğrencilerinin madde bağımlılığı konusundaki tutumlarını inceleme üzerine modellenmiştir. Ayrıca öğrencilerin tutumlarının bazı kişisel değişkenlere göre değişip değişmediği belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu belirlemelerin, öğrenci yanıtlarına dayalı olması nedeniyle araştırma betimsel niteliktedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2012-2013 akademik yılında Bozok Üniversitesi’nde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmuştur. Evrendeki öğrenci sayısına ilişkin veriler Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: 2012-2013 Öğretim Yılında Bozok Üniversitesi Lisans Programlarına Devam Eden Öğrenci Sayıları

Fakülte Adı	Birinci Öğretim		İkinci Öğretim		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Fen-Edebiyat Fak.	539	387	368	296	1590
İ.İ.B.F.	303	201	253	198	955
İlahiyat Fak.	48	15	0	0	63
Mühendislik-Mimarlık Fak.	325	941	78	575	1919
Tarım ve Doğa Bilimleri Fak.	26	75	0	0	101
Toplam	1241	1619	699	1069	4628

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, Bozok Üniversitesi’nde Lisans düzeyinde eğitim veren ve öğrencisi bulunan beş fakülte bulunmaktadır. Bu beş fakültedeki toplam öğrenci sayısı 4628’dir. Araştırma örnekleminin belirlenmesinde, “Tesadüfi Tabakalandırma” yöntemi uygulanmıştır. Örnekleme dâhil olan fakülte öğrencileri random yöntemiyle belirlenmiş; 2012-2013 akademik yılında lisans öğrencisi bulunan Fen Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi öğrencileri örneklem olarak alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin veriler Tablo 3’te detaylı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Bazı Kişisel Bilgiler

Değişken	Düzyen	N	%
Cinsiyet	Kız	355	62.1
	Erkek	217	37.9
	Toplam	572	100
Kayıtlı Olduğu Fakülte	Fen-Edebiyat	271	47.4
	İlahiyat	250	43.7
	İ.İ.B.F.	51	8.9
	Toplam	572	100
Sınıf	1. Sınıf	270	47.2
	2. Sınıf	118	20.6
	3. Sınıf	118	20.6
	4. Sınıf	66	11.5
	Toplam	572	100
Anne-Babanın Birliktelik Durumu	Birlikte	531	92.8
	Ayrı	17	3.0
	Diğer (Anne/baba vefat etmiş)	24	4.2
	Toplam	572	100
Annenin Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	58	10.1
	İlkokul	316	55.2
	Ortaokul	116	20.3
	Lise	66	11.5
	Üniversite	16	2.8
Toplam	572	100	
Babanın Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	13	2.3
	İlkokul	201	35.1
	Ortaokul	142	24.8
	Lise	150	26.2
	Üniversite	66	11.5

	Toplam	572	100
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	1-978 TL arası	139	24.3
	979-1499 TL arası	170	29.7
	1500-1999 TL arası	97	17.0
	2000-2499 TL arası	66	11.5
	2500 TL ve üzeri	100	17.5
	Toplam	572	100

Tablo 3'te de görüldüğü gibi araştırmaya toplam 572 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %62.1'ini kız (n= 355), %37.9'unu erkek (n= 217) öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %47.4'ü Fen-Edebiyat (n= 271), %8.9'u İlahiyat (n= 51) ve %43.7'si de İ.İ.B.F'de (n= 250) öğrenim görmektedirler. Çalışmaya katılanların %47.2'si 1. sınıf (n= 270), %20.6'sı 2. sınıf (n=118), %20.6'sı 3. sınıf (n= 118), %11.5'i de 4. sınıf (n= 66) öğrencileridir. Öğrencilerin %92.8'nin anne-babası birlikte yaşamakta iken (n= 531), %3.0'ünün anne-babası ayrı yaşamakta (n= 17), %4.2'sinin ise anne veya babası ya da her ikisi birden vefat etmiştir (n= 24). Katılımcı öğrencilerin %10.1'inin annesi okur-yazar değil (n= 58), %55.2'si ilkokul mezunu (n= 316), 20.3'ü ortaokul mezunu (n= 116), %11.5'i lise mezunu (n= 66), %2.8'i ise üniversite mezunudur (n= 16). Öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına bakıldığında ise; öğrencilerin %2.3'ünün babası okur-yazar değil (n= 13), %35.1'i ilkokul mezunu (n= 201), 24.8'i ortaokul mezunu (n= 142), %26.2'si lise mezunu (n= 150), %11.5'i de üniversite mezunudur (n= 16). Öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelirleri göz önüne alındığında; %24.3'ünün aylık ortalama geliri 1-978 TL arası (n= 139), 29.7'sinin aylık ortalama geliri 979-1499 TL arası (n= 170), %17'sinin aylık ortalama geliri 1500-1999 TL arası (n= 97), %11.5'inin aylık ortalama geliri 2000-2499 TL arası (n= 66), %17.5'inin aylık ortalama geliri 2500 TL ve üzeridir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada elde edilen veriler çalışmaya katılan öğrencilere uygulanan bilgi formu yardımıyla elde edilmiştir. Uygulanan bilgi formunda öğrencilere ilişkin cinsiyet, devam edilen fakülte, aile bilgileri gibi bireysel değişkenlerin yanı sıra, öğrenciler tarafından kullanılan bağımlılık yapıcı maddeler (sigara, alkol, uyuşturucu madde, tiner/bali vb.,) ve bu maddeleri kullanmaya başlama yaşı, kullanma süresi ve kullanım miktarlarının öğrenilmesine yönelik ifadeler bulunmaktadır. Araştırmada kullanılan bilgi formunun uygulanması, 2012-2013 öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar, ders saati içinde öğretim üyelerinden izin alınarak, sınıflarda yapılmış; uygulamadan önce, öğrencilere uygulamanın amacı hakkında gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler Sosyal Bilimler Paket İstatistik Programı kullanılarak analiz yapılmıştır. İstatistiksel analizde yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistiklere yer verilmiş, alkol ve sigara kullanım/kullanmakta olan öğrencilerin sayısının diğer maddeleri kullanan öğrencilere oranla daha fazla olması nedeniyle, bireysel değişkenlerin madde

kullanımına etkisi yalnızca alkol ve sigara kullanımı boyutunda Kay Kare analizi yapılarak incelenmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan Bozok Üniversitesi öğrencilerinin sigara, alkol, uyuşturucu madde, tiner/bali vb. ve diğer bağımlılık yapıcı maddeleri kullanımına ilişkin veriler Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4'te de görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin en fazla kullandıkları maddeler sigara ve alkoldür. Uyuşturucu ve diğer (antidepresan ilaçlar vb.) maddeleri kullandıklarını belirten öğrenci sayısı oldukça sınırlıdır. Tiner, bali vb. uçucu maddeleri kullandığını belirten hiç öğrenci yoktur.

Tablo 4: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Madde Kullanımına İlişkin Veriler

Madde	Bağımlılık Durumu	Frekans (F)	Yüzde (%)
Sigara	Hiç Kullanmadım	283	49.5
	Yalnızca Denedim	142	24.8
	Kullanıyordum bıraktım	29	5.1
	Halen Kullanıyorum	118	20.6
Alkol	Hiç Kullanmadım	419	73.3
	Yalnızca Denedim	105	18.4
	Kullanıyordum bıraktım	8	1.4
	Halen Kullanıyorum	40	6.9
Uyuşturucu	Hiç Kullanmadım	563	98.4
	Yalnızca Denedim	5	0.9
	Kullanıyordum bıraktım	4	0.7
	Halen Kullanıyorum	-	-
Tiner/Bali vb.	Hiç Kullanmadım	572	100
	Yalnızca Denedim	-	-
	Kullanıyordum bıraktım	-	-
	Halen Kullanıyorum	-	-
Diğer	Hiç Kullanmadım	570	99.7
	Yalnızca Denedim	-	-
	Kullanıyordum bıraktım	-	-
	Halen Kullanıyorum	2	0.3

Tablo detaylı incelendiğinde görüleceği gibi öğrencilerin %49.5'i (n= 283) hiç sigara içmediğini belirtirken, %24.8'i (n= 142) sigarayı yalnızca denediğini, %5.1'i (n= 29) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, %20.6'sı (n= 118) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Alkol kullanımı konusunda ise çalışmaya katılan öğrencilerin %73.3'ü (n= 419) alkölü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %18.4'ü (n= 105) yalnızca denedim, 1.4'ü (n= 48) kullanıyordum bıraktım karşılığını vermişlerdir. Halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap veren öğrencilerin oranı %6.9'dur (n= 40). Uyuşturucuyu halen kullanmakta olduğunu belirten öğrenci bulunmazken, öğrencilerin %98.4'ü (n= 563) hiç uyuşturucu kullanmadığını, %0.9'u (n= 5) uyuşturucuyu yalnızca denediğini, %0.7'si (n= 4) de kullanmayı bıraktığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin çok az bir kısmı da (%0.3) (n= 2) bu maddeler dışında (antidepresan) ilaçlar kullanmakta oldukları bilgisini vermişlerdir.

Araştırma kapsamında, öğrencilerin en sık kullandıkları maddeler olan sigara ve alkol kullanımına ilişkin detaylar da incelenmiştir. Bu detaylar sigara ve alkol kullanan öğrencilerin belirtilen maddeleri kullanmaya başladıkları yaş, maddeyi ne kadar zamandır kullanmış/kullanmakta oldukları ve günlük ya da haftalık kullanım miktarlarına ilişkin cevaplardan oluşmaktadır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerden sigara kullanmış ve halen kullanmakta olan toplam 147 öğrencinin cevapları dikkate alınmıştır. Öğrencilerin %17.0'ı (n=25) sigara kullanmaya 15 yaşından önce; %66.0'ı 15-18 yaşları arasında (n= 97); yine %17.0'ı (n= 25) 18 yaşından sonra başladığını belirtmiştir. Öğrencilerin ortaokulu bitirip liseye geçtikleri dönem, sigaraya başlama riskinin en yüksek olduğu dönem olarak değerlendirilebilir. Sigaraya en erken başlama yaşının dokuz yaş olduğu (n= 4) belirlenmiş, öğrencilerin sigaraya kullanmaya başlama yaşı olarak cevaplarda en fazla dikkat çeken yaşların 18 yaş (n= 34) ve 15 yaş (n= 27) olduğu fark edilmektedir. Öğrencilerin ne kadar süre sigara kullanmış/kullanmakta oldukları sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde ise %2.7'sinin (n= 4) 1 yıldan daha az; %32.0'inin (n= 47) 1-3 yıl arası; %39.5'inin (n= 58) 3-5 yıl ve %25.8'inin (n= 38) 6 yıl veya daha fazla şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Halen sigara içmekte olan öğrencilere günlük içtikleri sigara miktarı da sorulmuştur. Halen sigara içmekte olduğunu ifade eden 118 öğrenciden %58.5'i (n= 69) günde bir paketten daha az (bu öğrencilerin %12.7'si haftada bir paket veya daha az kullandığını belirtmiştir), %38.1'i günde bir paket (n=45), %3.4'ü (n= 4) de günde bir paketten daha fazla sigara içmektedir.

Alkol kullanımına ilişkin incelemede ise alkol kullanmış ve kullanmakta olduğunu belirten 48 öğrencinin cevapları dikkate alınmıştır. Öğrencilerin %35.4'ü (n=17) alkol kullanmaya 15 yaşından önce; %43.8'i 15-18 yaşları arasında (n= 21); %20.8'i de (n= 10) 18 yaşından sonra başladığını belirtmiştir. Aynı şekilde sigara içenlerde olduğu gibi öğrencilerin ortaokulu bitirip liseye geçtikleri dönem, alkole başlama riskinin en yüksek olduğu dönemdir denilebilir. Alkole en erken başlama yaşının dokuz yaş olduğu (n= 4) belirlenmiş, öğrencilerin alkol kullanmaya başlama yaşı olarak cevaplarda en fazla dikkat çeken yaşın yine 18 yaş (n= 12) olduğu fark edilmektedir. Öğrencilerin ne kadar süre alkol kullanmış/kullanmakta oldukları sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde ise 1 yıldan daha az bir zamandır alkol kullandığını belirten öğrenci bulunmadığı; 27.1'inin (n= 13) 1-3 yıl arası; %45.8'inin (n=22) 3-5 yıl ve %27.1'inin (n= 13) 6 yıl veya daha fazla şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Halen alkol kullanmakta olan öğrencilere kullandıkları alkol miktarı da sorulmuştur. Halen alkol kullanmakta olduğunu ifade eden 40 öğrenciden %50.0'si (n= 20), alkolü haftada bir kez veya daha seyrek; geriye kalan %50.0'ı (n=20) her gün veya haftada birkaç defa alkol kullanmakta olduğu cevabını vermiştir. Alkol kullanım miktarı olarak haftalık kullanım baz alındığında alkol kullanmakta olduğunu belirten öğrencilerden %20'si (n= 8) haftada bir şişe veya daha az; %17.5'i (n= 7) haftada 1-2 şişe arası; %12.5'i (n= 5) haftada 2-4 şişe arası; %50.0'ı da (n= 20) haftada 4 şişeden daha fazla alkol aldığı cevabını vermiştir.

Öğrencilerin Madde Kullanımına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Bireysel Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Çalışmada cinsiyet, kayıtlı olunan fakülte, sınıf, ailenin sosyo-ekonomik durumu gibi bireysel değişkenlere göre sigara ve alkol kullanımının farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Bu bölümde öğrencilerin sırasıyla cinsiyet, kayıtlı olunan fakülte, sınıf, anne-babanın birlikte veya ayrı yaşıyor olması, anne ve babanın eğitim durumu ve ailenin aylık geliri gibi değişkenlere göre madde kullanımı durumlarındaki farklılıklarına ilişkin Kay Kare testi sonuçlarına yer verilmektedir.

Cinsiyet. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre sigara kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sigara Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Kız	n	218	101	15	21	355
	%	% 61.4	% 28.5	% 4.2	% 5.9	% 100.0
Erkek	n	65	41	14	97	217
	%	% 30.0	% 18.9	% 6.5	% 44.7	% 100.0
Toplam	n	283	142	29	118	572
	%	% 49.5	% 24.8	% 5.1	% 20.6	% 100.0

Tablo 5'te de görülmekte olduğu gibi çalışmaya katılan erkek öğrencilerin %30.0'ı (n= 65) hiç sigara içmediğini belirtirken, %18.9'ü (n= 142) sigarayı yalnızca denediğini, %6.5'i (n= 14) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, %44.7'si (n= 97) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Kız öğrencilerin ise %61.4'ü (n= 218) hiç sigara içmediğini belirtirken, %28.5'i (n= 101) sigarayı yalnızca denediğini, %4.2'si (n= 15) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, %5.9'u (n= 21) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir.

Sigaraya başlama yaşı ve kullanım miktarı açısından bir değerlendirme yapıldığında, erkek öğrencilerdeki bağımlılık oranının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu fark edilmektedir. Buna göre sigara kullanmış/halen kullanmakta olan erkek öğrencilerin %18.9'u (n= 21) sigara kullanmaya 15 yaşından önce; %65.8'i (n= 73) 15-18 yaşları arasında; %15.3'ü (n= 17) de 18 yaşından sonra başladığını belirtmiştir. Erkeklerde sigaraya başlama yaşı 9'a kadar düşmektedir (n=4). Erkek öğrencilerin sigara kullanmaya başladıklarını belirttikleri yaş içerisinde en sık karşılaşılan yaş 18'dir (n= 29). Yine sigarayı kullanmakta/kullanmış olduğu süre açısından bir değerlendirme yapıldığında erkek öğrencilerin yalnızca %2.7'sinin (n= 3) 1 yıldan az; %30.6'sının (n= 34) 1-3 yıl arası; %39.6'sının (n= 44) 4-6 yıldır; %27.1'inin (n= 30) 6 yıldan uzun bir süredir sigara kullandığı belirlenmiştir. Günlük içilen sigara miktarı konusunda ise halen sigara kullanmakta olan erkek öğrencilerin %55.7'si (n= 54) günde 1 paketten az; %42.3'ü (n= 41) günde 1 paket; %3.0'ı da (n= 2) günde 1 paketten fazla sigara içtiği cevabını vermiştir.

Sigara kullanmış/halen kullanmakta olduğunu belirten kız öğrencilerin ise %11.1'i (n= 4) sigara kullanmaya 15 yaşından önce; %66.7'si (n= 24) 15-18 yaşları

arasında; %22.2'si (n= 8) de 18 yaşından sonra başladığını belirtmiştir. Kızlar sigaraya başlama yaşı en düşük 14'tür (n=4). Kız öğrencilerin sigara kullanmaya başladıklarını belirttikleri yaş içerisinde en sık karşılaşılan yaş 17'dir (n= 10). Yine sigarayı kullanmakta/kullanmış olduğu süre açısından bir değerlendirme yapıldığında kız öğrencilerin yalnızca %2.8'inin (n= 1) 1 yıldan az; %36.1'inin (n= 13) 1-3 yıldır; %38.8'inin (n= 14) 4-6 yıldır; %22.2'sinin (n= 8) 6 yıldan uzun bir süredir sigara kullandığı belirlenmiştir. Halen sigara kullanmakta olan kız öğrencilerin %71.4'ü (n= 15) günde 1 paketten az; %19.0'ı (n= 4) günde 1 paket; %9.6'sı da (n= 2) günde 1 paketten fazla sigara içtiği cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre alkol kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Alkol Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Kız	n	295	54	2	4	355
	%	% 83.1	% 15.2	% 0.6	% 1.1	% 100.0
Erkek	n	124	51	6	36	217
	%	% 57.1	% 23.5	% 2.8	% 16.6	% 100.0
Toplam	n	419	105	8	40	572
	%	% 73.3	% 18.3	% 1.4	% 7.0	% 100.0

Tablo 6'da da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan erkek öğrencilerin %57.1'i (n= 124) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %23.5'i (n= 51) yalnızca denedim, 2.8'i (n= 6) kullanıyordum bıraktım karşılığını vermişlerdir. Halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap veren erkek öğrencilerin oranı %16.6'dır (n= 36). Kız öğrencilerin %83.1'i (n= 295) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %15.2'si (n= 54) yalnızca denedim, 0.6'sı (n= 2) kullanıyordum bıraktım karşılığını vermişlerdir. Halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap veren kız öğrencilerin oranı %1.1'dir (n= 4).

Alkol kullanmış/halen kullanmakta olan erkek öğrencilerin %31.0'ı (n= 13) alkol kullanmaya 15 yaşından önce; %45.2'si (n= 19) 15-18 yaşları arasında; %23.8'i (n= 10) de 18 yaşından sonra başladığını belirtmiştir. Aynen sigara kullanımında olduğu gibi erkeklerde alkolün ilk alındığı yaş 9'a kadar düşmektedir (n=4). Erkek öğrencilerin alkol kullanmaya başladıklarını belirttikleri yaş içerisinde en sık karşılaşılan yaş 18'dir (n= 12). Alkol kullanmakta/kullanmış olduğu süre açısından bir değerlendirme yapıldığında erkek öğrenciler arasında 1 yıldan az bir zamandır alkol kullanmakta olduğu cevabını veren öğrenci bulunmamakla birlikte; erkek öğrencilerin %31.0'ının (n= 13) 1-3 yıl arası; %47.6'sının (n= 20) 4-6 yıldır; %21.4'ünün (n= 9) 6 yıldan uzun bir süredir alkol kullandığı belirlenmiştir. Kullanılan alkol miktarı konusunda ise halen alkol kullanmakta olan erkek öğrencilerin %11.1'i (n= 4) haftada bir şişe veya daha az; %19.4'ü (n= 7) haftada 1-2 şişe arası; %13.9'u (n= 5) haftada 2-4 şişe arası; %55.6'sı da (n= 20) haftada 4 şişeden daha fazla alkol aldığı cevabını vermiştir.

Kız öğrencilerde sigara örneğinde olduğu gibi alkol tüketiminin ve bağımlılık seviyesinin nispeten düşük olduğu dikkat çekmektedir. Alkol kullanmış/halen kullanmakta olan kız öğrencilerin %66.7'si (n= 4) alkol kullanmaya 15 yaşından önce; %33.3'ü (n= 2) 15-18 yaşları arasında başladığını belirtmiştir. Kızlarda alkolün

ilk alındığı belirtilen yaş 14'tür (n=4). Alkol kullanmakta/kullanmış olduğu süre açısından bir değerlendirme yapıldığında kız öğrenciler arasında 1 yıldan az veya 1-3 yıldır alkol kullanmakta olduğu cevabını veren öğrenci bulunmamakla birlikte; kız öğrencilerin %33.3'ünün (n= 2) 4-6 yıl arası; %67.3'ünün (n= 4) 6 yıldan uzun bir süredir alkol kullandığı belirlenmiştir. Halen alkol kullanmakta olan kız öğrencilerin tamamı (n= 4) haftada bir şişe veya daha az alkol aldığı cevabını vermiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı olarak sigara ve alkol kullanımının farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçlarında; öğrencilerin cinsiyetlerine göre hem sigara ($X^2_{(3)} = 1.314, p < .05$), hem de alkol ($X^2_{(2)} = 67.509, p < .05$) kullanımı arasında anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla sigara ve alkol kullandıkları söylenebilir.

Fakülte. Araştırmaya katılan öğrencilerin kayıtlı oldukları fakülteye göre sigara kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Fakültelerine Göre Sigara Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Fen-Edb.	n	141	78	11	41	271
	%	% 52.0	% 28.8	% 4.1	% 15.1	% 100
İİBF	n	101	57	16	76	250
	%	%40.4	% 22.8	% 6.4	30.4	% 100
İlahiyat	n	41	7	2	1	51
	%	% 80.4	% 13.7	% 3.9	% 2.0	% 100
Toplam	n	283	142	29	118	572
	%	% 49.5	% 24.8	% 5.1	%20.6	%100

Çalışmaya katılan Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %52.0'ı (n= 141) hiç sigara içmediğini belirtirken, %28.8'i (n= 78) sigarayı yalnızca denediğini, %4.1'i (n= 11) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, %15.1'i (n= 41) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin %80.4'ü (n= 41) hiç sigara içmediğini belirtirken, %13.7'si (n= 7) sigarayı yalnızca denediğini, %3.9'u (n= 2) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, yalnızca %2.0'ı (n= 1) halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. İ.İ.B.F. öğrencilerinin %40.4'ü (n= 101) hiç sigara içmediğini belirtirken, %22.8'i (n= 57) sigarayı yalnızca denediğini, %6.4'ü (n= 16) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, %30.4'ü (n= 76) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kayıtlı oldukları fakülteye göre alkol kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 8'de verilmektedir.

Tablo 8: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Fakültelerine Göre Alkol Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Fen-Edb.	n	219	45	2	5	271
	%	% 80.8	% 16.6	%0.7	%1.8	% 100.0
İİBF	N	150	59	6	35	250
	%	% 60.0	% 23.6	% 2.4	% 14.0	% 100.0
İlahiyat	n	50	1	0	0	51
	%	% 98.0	% 2	% 0.0	% 0.0	% 100.0
Toplam	n	419	105	8	40	572
	%	% 73.3	% 18.4	% 1.4	% 6.9	% 100.0

Alkol kullanımı konusunda, çalışmaya katılan Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %80.8'i (n= 219) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %16.6'sı (n= 45) yalnızca denedim, %0.7'si (n= 2) kullanıyordum bıraktım karşılığını vermişlerdir. Halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap veren Fen- Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin oranı %1.8'dir (n= 5). İ.İ.B.F. öğrencilerinin %60.0'ı (n= 150) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %23.6'sı (n= 59) yalnızca denedim, %2.4'ü (n= 6) kullanıyordum bıraktım karşılığını vermişlerdir. Halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap veren İ.İ.B.F. öğrencilerinin oranı %14.8'dir (n= 35). İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin %98'i (n= 50) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %2'si (n= 1) yalnızca denedim karşılığını vermişlerdir. İlahiyat Fakültesi arasında alkol kullanmayı bıraktım ya da halen alkol kullanıyorum cevabını veren öğrenci bulunmamaktadır.

Öğrencilerin kayıtlı oldukları fakülteye bağlı olarak sigara ve alkol kullanımının farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçlarında; öğrencilerin kayıtlı oldukları fakültele göre hem sigara ($X^2_{(6)}= 44.736, p< .05$), hem de alkol ($X^2_{(4)}= 58.334, p< .05$) kullanımı arasında anlamlı farklar bulunmaktadır. Bu sonuçlara göre sigara ve alkol kullanımının en düşük olduğu fakülte ilahiyat fakültesi iken; en yüksek olduğu fakülte İ.İ.B.F.'dir.

Sınıf. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre sigara kullanımına ilişkin veriler Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Sınıflarına Göre Sigara Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
1. Sınıf	n	137	49	18	66	270
	%	% 50.7	% 18.1	% 6.7	% 24.4	% 100.0
2. Sınıf	n	62	29	8	19	118
	%	% 52.5	% 24.6	% 6.8	% 16.1	% 100.0
3. Sınıf	n	58	42	3	15	118
	%	% 49.2	% 35.6	% 2.5	% 12.7	% 100.0
4. Sınıf	n	26	22	0	18	66
	%	% 39.4	% 33.3	% 0.0	% 27.3	% 100.0
Toplam	n	283	142	29	118	572
	%	% 49.3	% 24.8	% 5.1	% 20.6	% 100.0

Çalışmaya katılan 1. sınıf öğrencilerinin %50.7'si (n= 137) hiç sigara içmediğini belirtirken, %18.1'i (n= 49) sigarayı yalnızca denediğini, %6.7'si (n= 18) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, %24.4'ü (n= 66) de halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. 2. sınıf öğrencilerinin %52.5'i (n= 62) hiç sigara içmediğini belirtirken, %24.6'sı (n= 29) sigarayı yalnızca denediğini, %6.8'i (n= 8) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, %16.1'i (n= 19) halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. 3. sınıf öğrencilerinin %49.2'si (n= 58) hiç sigara içmediğini belirtirken, %35.6'sı (n= 42) sigarayı yalnızca denediğini, %2.5'i (n= 3) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, %12.7'si (n= 15) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. 4. sınıf öğrencilerinin %39.4'ü (n= 26) hiç sigara içmediğini belirtirken, %33.3'ü (n= 22) sigarayı yalnızca denediğini, %27.3'ü (n= 18)

da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre alkol kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 10'da verilmektedir.

Tablo 10: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Sınıflarına Göre Alkol Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
1. Sınıf	n	188	48	3	31	271
	%	% 69.6	% 17.8	% 1.1	% 11.5	% 100.0
2. Sınıf	n	87	20	5	6	118
	%	% 73.7	% 16.9	% 4.2	% 5.1	% 100.0
3. Sınıf	n	92	23	0	3	118
	%	% 78.0	% 19.5	% 0.0	% 2.5	% 100.0
4. Sınıf	n	52	14	0	0	66
	%	% 78.8	% 21.2	% 0.0	% 0.0	% 100.0
Toplam	n	419	105	8	40	572
	%	% 73.3	% 18.4	% 1.4	% 6.9	% 100.0

Alkol kullanımı konusunda, çalışmaya katılan 1. sınıf öğrencilerinin %69.6'sı (n= 188) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %17.8'i (n= 48) yalnızca denedim, %1.1'i (n= 3) kullanıyordum bıraktım karşılığını vermişlerdir. Halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap veren 1. sınıf öğrencilerinin oranı %11.5'tir (n= 31). 2. sınıf öğrencilerinin %73.7'si (n= 87) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %16.9'u (n= 20) yalnızca denedim, %4.2'si (n= 5) kullanıyordum bıraktım karşılığını vermişlerdir. Halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap veren 2. sınıf öğrencilerinin oranı %5.1'dir (n= 6). 3. sınıf öğrencilerinin %78.0'ı (n= 92) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %19.5'i (n= 23) yalnızca denedim karşılığını vermişlerdir. Halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap veren 3. sınıf öğrencilerinin oranı %2.5'tir (n= 3). 4. sınıf öğrencilerinin %78.8'i (n= 52) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %21.2'si (n= 14) yalnızca denedim karşılığını vermişlerdir. Kullanıyordum bıraktım ya da halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap veren 4. sınıf öğrencisi bulunmamaktadır.

Öğrencilerin sınıflarına bağlı olarak sigara ve alkol kullanımının farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçlarında; öğrencilerin kayıtlı oldukları sınıfa göre hem sigara ($X^2_{(9)}= 28.904, p< .05$), hem de alkol ($X^2_{(6)}= 17.824, p< .05$) kullanımında anlamlı farklar bulunmaktadır. Bu sonuçlara göre sigara kullanımı 2. ve 3. sınıf öğrencileri arasında nispeten daha düşük, 4. ve 1. sınıf öğrencileri arasında daha yüksektir. Alkol kullanımı ise özellikle 1. sınıf öğrencileri arasında diğerlerine oranla yüksek olup, öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe alkol kullanım oranlarının düştüğü görülmüştür.

Anne-babanın birlikte/ayrı yaşıyor olması. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-babalarıyla birlikte yaşıyor olma durumlarına göre sigara kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 11'de verilmektedir.

Tablo 11: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anne-Babalarının Birlikte Yaşama Durumlarına Göre Sigara Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Birlikte	n	263	135	29	104	531
	%	% 49.5	% 25.4	% 5.5	% 19.6	% 100
Ayrı	n	6	0	0	11	17
	%	% 35.3	% 0.0	% 0.0	% 64.7	% 100
Diğer	n	14	7	0	3	24
	%	% 58.3	% 29.2	% 0.0	% 12.5	% 100
Toplam	n	283	142	29	118	572
	%	% 49.5	% 24.8	% 5.1	% 20.6	% 100

Çalışmaya katılan öğrencilerden anne-babası birlikte yaşayanların %49.5'i (n= 263) hiç sigara içmediğini belirtirken, %25.4'ü (n= 135) sigarayı yalnızca denediğini, %5.5'i (n= 29) sigara alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiş, %19.6'sı (n= 104) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Anne-babası ayrı yaşayan öğrencilerin %35.3'ü (n= 6) hiç sigara içmediğini belirtirken, %64.7'si (n= 11) de halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Anne ya da babasından biri veya her ikisi de vefat etmiş olan öğrencilerden %58.3'ü' (n= 14) hiç sigara içmediğini belirtirken, %29.2'si (n= 7) sigarayı yalnızca denediğini, %12.5'i (n= 3) halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-babalarıyla birlikte yaşama durumlarına göre alkol kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 12'de verilmektedir.

Tablo 12: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anne-Babalarının Birlikte Yaşama Durumlarına Göre Alkol Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Birlikte	n	392	95	8	36	531
	%	% 73.8	% 17.9	% 1.5	% 6.8	% 100.0
Ayrı	n	6	7	0	4	17
	%	% 35.3	% 41.2	% 0.0	% 23.5	% 100.0
Diğer	n	21	3	0	0	24
	%	% 87.5	% 12.5	% 0.0	% 0.0	% 100
Toplam	n	419	105	8	40	572
	%	% 73.3	% 18.4	% 1.4	% 6.9	% 100.0

Anne-babası birlikte yaşayan öğrencilerin %73.8'i (n= 392) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %17.9'u (n= 95) yalnızca denedim, %1.5'i (n= 8) kullanıyordum bıraktım, %6.8'i (n= 36) halen alkol kullanıyorum şeklinde cevap vermiştir. Anne-babası ayrı olan öğrencilerinin %35.3'ü (n= 6) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %41.2'si (n= 7) yalnızca denedim, %23.5'i (n= 4) halen kullanıyorum karşılığını vermişlerdir. Anne ya da babası veya her ikisi de vefat etmiş olan öğrencilerin %87.5'i (n= 21) alkolü hiç kullanmadığını ifade etmişken, %12.5'i (n= 3) yalnızca denedim karşılığını vermişlerdir.

Öğrencilerin anne-babalarının birlikte ya da ayrı olmalarına bağlı olarak sigara ve alkol kullanımının farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçlarında; öğrencilerin anne-babasının yaşıyor, ayrılmış ya da anne veya babanın vefat etmiş olması durumu, öğrencilerin sigara ($X^2_{(3)} = 7.224, p > .05$) ve alkol ($X^2_{(2)} = 1.304, p > .05$) kullanımında anlamlı farka neden olmamaktadır. Her ne kadar anne babası ayrı yaşayan veya vefat etmiş olan öğrenciler arasında sigara ve alkol kullanımı daha yaygın olsa da bu fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

Annenin eğitim durumu. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre sigara kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 13'te verilmektedir.

Tablo 13: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Sigara Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Okuryazar değil	n	32	19	0	7	58
	%	% 55.2	% 32.8	% 0.0	% 12.1	%100.0
İlk	n	181	64	20	51	316
	%	% 57.3	% 20.3	% 6.3	% 16.1	% 100.0
Orta	n	53	22	5	36	116
	%	% 45.7	% 19.0	% 4.3	% 31.0	%100.0
Lise	n	17	27	2	20	66
	%	% 25.8	% 40.9	% 3.0	% 30.3	% 100.0
Üniversite	n	0	10	2	4	16
	%	% 0.0	% 62.5	% 12.5	% 25.0	% 100.0
Toplam	n	283	142	29	118	572
	%	% 49.5	% 24.8	% 5.1	% 20.6	% 100.0

Çalışmaya katılan öğrencilerden annesi okuryazar olmayanların %55.2'si (n= 32) hiç sigara içmediğini belirtirken, %32.8'i (n= 19) sigarayı yalnızca denediği, %12.1'i (n= 7) halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Annesi ilkökul mezunu olan öğrencilerin %57.3'ü (n= 181) hiç sigara içmediğini belirtirken, %20.3'ü (n= 64) sigarayı yalnızca denediği, %6.3'ü (n= 20) sigara kullanmayı bıraktığı, %16.1'i (n= 51) de halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin %45.7'si (n= 53) hiç sigara içmediğini belirtirken, %19.0'ı (n= 22) sigarayı yalnızca denediği, %4.3'ü (n= 5) sigara kullanmayı bıraktığı, %31.0'ı (n= 36) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Annesi lise mezunu olan öğrencilerin %25.8'i (n= 17) hiç sigara içmediğini belirtirken, %40.9'u (n= 27) sigarayı yalnızca denediği, %3.0'ı (n= 2) sigara kullanmayı bıraktığı, %30.3'ü (n= 20) de halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin %62.5'i (n= 10) sigarayı yalnızca denediğini, %12.5'i (n= 2) sigara kullanmayı bıraktığını, %25.0'ı (n= 4) de halen sigara içmekte olduğunu söylemiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre alkol kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 14'te verilmektedir.

Tablo 14: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Alkol Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Okuryazar değil	n	53	5	0	0	58
	%	% 91.4	% 8.6	% 0.0	% 0.0	% 100.0
İlk	n	249	49	6	12	316
	%	% 78.8	% 15.5	% 1.9	% 3.8	% 100.0
Orta	n	82	27	0	7	116
	%	% 70.7	% 23.3	% 0.0	% 6.0	% 100.0
Lise	n	32	20	0	14	66
	%	% 48.5	% 30.3	% 0.0	% 21.2	% 100.0
Üniversite	n	3	4	2	7	16
	%	% 18.8	% 25.0	% 12.5	% 43.8	% 100.0
Toplam	n	419	105	8	40	572
	%	% 73.3	% 18.4	% 1.4	% 6.9	% 100.0

Alkol kullanımı konusunda, öğrencilerden annesi okuryazar olmayanların %91.4'ü (n= 53) hiç alkol kullanmadığını belirtirken, %8.6'sı (n= 5) yalnızca deneği cevabını vermiştir. Annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin %78.8'i (n= 249) hiç alkol kullanmadığını belirtirken, %15.5'i (n= 49) yalnızca deneği, %1.9'u (n= 6) kullanmayı bıraktığı, %3.8'i (n= 12) de halen kullanmakta olduğu cevabını vermiştir. Annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin %70.7'si (n= 82) hiç alkol kullanmadığını belirtirken, %23.3'ü (n= 27) yalnızca deneği, %6.0'ı (n= 7) da kullanmakta olduğu cevabını vermiştir. Annesi lise mezunu olan öğrencilerin %48.5'i (n= 32) hiç alkol kullanmadığını belirtirken, %30.3'ü (n= 20) yalnızca deneği, %21.2'si (n= 14) de halen alkol kullanmakta olduğu cevabını vermiştir. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin %18.8'i (n= 3) alkolü hiç kullanmadığını, %25.0'ı (n= 4), yalnızca deneğini, %12.5'i (n= 2) kullanmayı bıraktığını, %43.8'i (n= 7) de halen alkol kullanmakta olduğunu söylemiştir.

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına bağlı olarak sigara ve alkol kullanımının farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçlarına göre; öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi, sigara ($X^2_{(3)}= 35.339$, $p < .05$) ve alkol ($X^2_{(2)}= 62.497$, $p < .05$) kullanımında anlamlı farka neden olmaktadır. Buna göre annesi okuryazar olmayan, ilköğretim mezunu veya ortaokul mezunu olan öğrencilerin, annesi lise ya da yükseköğretim mezunu olan öğrencilere göre daha az sigara ve alkol kullanmakta oldukları fark edilmektedir.

Babanın eğitim durumu. Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre sigara kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 15'te verilmektedir.

Tablo 15: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Sigara Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Okuryazar değil	n	11	2	0	0	13
	%	% 84.6	15.4	% 0.0	% 0.0	% 100.0
İlk	n	109	55	3	34	201
	%	% 54.2	% 27.4	% 1.5	% 16.9	% 100.0
Orta	n	76	28	6	32	142
	%	% 53.6	% 19.7	% 4.2	% 22.5	% 100.0
Lise	n	74	39	10	27	150
	%	% 49.3	% 26.0	% 6.7	% 18.0	% 100.0
Üniversite	n	13	18	10	25	66
	%	% 19.7	% 27.3	% 15.2	% 37.9	% 100
Toplam	n	283	142	29	118	572
	%	% 49.5	% 24.8	% 5.1	% 20.6	% 100.0

Çalışmaya katılan öğrencilerden babası okuryazar olmayanların %84.6'sı (n= 11) hiç sigara içmediğini belirtirken, %15.4'ü (n= 2) sigarayı yalnızca dendiği cevabını vermiştir. Babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin %54.2'si (n= 109) hiç sigara içmediğini belirtirken, %27.4'ü (n= 55) sigarayı yalnızca dendiği, %1.5'i (n= 3) sigara kullanmayı bıraktığı, %16.9'u (n= 34) de halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin %53.5'i (n= 76) hiç sigara içmediğini belirtirken, %19.7'si (n= 28) sigarayı yalnızca dendiği, %4.2'si (n= 6) sigara kullanmayı bıraktığı, %22.5'i (n= 32) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Babası lise mezunu olan öğrencilerin %49.3'ü (n= 74) hiç sigara içmediğini belirtirken, %26.0'ı (n= 39) sigarayı yalnızca dendiği, %6.7'si (n= 10) sigara kullanmayı bıraktığı, %18.0'ı (n= 27) de halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin %19.7'si (n= 13) sigarayı hiç kullanmadığını %27.3'ü (n= 18) sigarayı yalnızca dendiğini, %15.2'si (n= 10) sigara kullanmayı bıraktığını, %37.9'u (n= 25) de halen sigara içmekte olduğunu söylemiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre alkol kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 16'da verilmektedir.

Tablo 16: Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Alkol Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
Okuryazar değil	n	13	0	0	0	13
	%	% 100.0	% 0.0	% 0.0	% 0.0	% 100.0
İlk	n	166	27	3	5	201
	%	% 82.6	% 13.4	% 1.5	% 2.5	% 100.0
Orta	n	96	35	0	11	142
	%	% 67.6	% 24.6	% 0.0	% 7.7	% 100.0
Lise	n	109	27	3	11	150
	%	% 72.7	% 18.0	% 2.0	% 7.3	% 100.0
Üniversite	n	35	16	2	13	66
	%	% 53.0	% 24.3	% 3.0	% 19.7	% 100.0
Toplam	n	419	105	8	40	572
	%	% 73.3	% 18.4	% 1.4	% 6.9	% 100.0

Alkol kullanımı konusunda, öğrencilerden babası okuryazar olmayanların tamamı (n= 13) hiç alkol kullanmadığı cevabını vermiştir. Babası ilkökul mezunu olan öğrencilerin %82.6'sı (n= 166) hiç alkol kullanmadığını belirtirken, %13.4'ü (n= 27) yalnızca dendiği, %1.5'i (n= 3) kullanmayı bıraktığı, %2.5'i (n= 5) de halen kullanmakta olduğu cevabını vermiştir. Babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin %67.6'sı (n= 96) hiç alkol kullanmadığını belirtirken, %24.6'sı (n= 35) yalnızca dendiği, %7.7'si (n= 11) de kullanmakta olduğu cevabını vermiştir. Babası lise mezunu olan öğrencilerin %72.7'si (n= 109) hiç alkol kullanmadığını belirtirken, %18.0'ı (n= 27) yalnızca dendiği, %2.0'ı (n= 3) kullanmayı bıraktığı, %7.3'ü (n= 11) de halen alkol kullanmakta olduğu cevabını vermiştir. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin %53.0'ı (n= 35) alkölü hiç kullanmadığını, %24.2'si (n= 16), yalnızca dendiğini, %3.0'ı (n= 2) kullanmayı bıraktığını, %19.7'si (n= 13) de halen alkol kullanmakta olduğunu söylemiştir.

Öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına bağlı olarak sigara ve alkol kullanımının farklı gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçlarına göre; öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi, sigara ($X^2_{(3)}= 20.286, p< .05$) ve alkol ($X^2_{(2)}= 12.991, p< .05$) kullanımında anlamlı farka neden olmaktadır. Buna göre babası okuryazar olmayan, ilkökul mezunu veya ortaokul mezunu olan öğrencilerin, babası lise ya da yükseköğretim mezunu olan öğrencilere göre daha az sigara ve alkol kullanmakta oldukları görülmektedir.

Ailenin aylık ortalama geliri. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre sigara kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 17'de verilmektedir.

Tablo 17: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirlerine Göre Sigara Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca dene dim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
1-978	n	83	28	4	24	133
	%	% 59.7	% 20.1	% 2.9	17.3	% 100.0
979-1499	n	97	46	9	18	170
	%	% 57.1	% 27.1	% 5.3	% 10.6	% 100.0
1500-1999	n	50	21	8	18	97
	%	% 51.5	% 21.6	% 8.2	% 18.6	% 100.0
2000-2499	n	22	17	2	25	66
	%	% 33.3	% 25.8	% 3.0	% 37.9	%100.0
2500 ve üzeri	n	31	30	6	33	100
	%	%31.0	%30.0	% 6.0	% 33.0	% 100.0
Toplam	n	283	142	29	118	572
	%	%49.5	% 24.8	% 5.1	% 20.6	% 100.00

Çalışmaya katılan öğrencilerden ailesinin aylık ortalama geliri 1-978TL arasında olanların %59.7'si (n= 83) hiç sigara içmediğini belirtirken, %20.1'i (n= 28) sigarayı yalnızca dendiği, %2.9'u (n= 4) kullanmayı bıraktığı, %17.3'ü (n= 24) halen kullanmakta olduğu cevabını vermiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri 979-1499TL olan öğrencilerin %57.1'i (n= 97) hiç sigara içmediğini belirtirken, %27.1'i (n= 46) sigarayı yalnızca dendiği, %5.3'ü (n= 9) sigara kullanmayı bıraktığı, %10.6'sı (n= 18) de halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri

1500-1999TL olan öğrencilerin %51.5'i (n= 50) hiç sigara içmediğini belirtirken, %21.6'sı (n= 21) sigarayı yalnızca denediği, %8.2'si (n= 8) sigara kullanmayı bıraktığı, %18.6'sı (n= 18) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri 2000-2499TL olan öğrencilerin %33.3'ü (n= 22) hiç sigara içmediğini belirtirken, %25.8'i (n= 17) sigarayı yalnızca denediği, %3.0'ı (n= 2) sigara kullanmayı bıraktığı, %37.9'u (n= 25) da halen sigara içmekte olduğu cevabını vermiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri 2500TL ve üzerinde olan öğrencilerin %31.0'ı (n= 31) sigarayı hiç kullanmadığını %30.0'ı (n= 30) sigarayı yalnızca denediğini, 6.0'ı (n= 6) sigara kullanmayı bıraktığını, %33.0'ı (n= 33) da halen sigara içmekte olduğunu söylemiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre alkol kullanımlarına ilişkin veriler Tablo 18'de verilmektedir.

Tablo 18: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirlerine Göre Alkol Kullanımı

		Hiç kullanmadım	Yalnızca denedim	Kullanıyordum bıraktım	Halen kullanıyorum	Toplam
1-978	n	119	20	0	0	139
	%	% 85.6	% 14.4	% 0.0	% 0.0	% 100.0
979-1499	n	139	31	0	0	170
	%	% 81.8	% 18.2	% 0.0	% 0.0	% 100.0
1500-1999	n	76	18	0	3	97
	%	% 78.4	% 18.6	% 0.0	% 3.0	% 100.0
2000-2499	n	41	10	3	12	66
	%	% 62.1	% 15.2	% 4.5	% 18.2	% 100.0
2500 ve üzeri	n	44	26	5	25	100
	%	% 44.0	% 26.0	% 5.0	% 25	% 100.0
Toplam	n	419	105	8	40	572
	%	% 73.3	% 18.4	% 1.4	% 6.9	% 100.0

Alkol kullanımı konusunda, çalışmaya katılan öğrencilerden ailesinin aylık ortalama geliri 1-978TL arasında olanların %85.6'sı (n= 119) hiç alkol kullanmadığı belirtirken, %14.4'ü (n= 20) yalnızca denediği cevabını vermiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri 979-1499TL arasında olan öğrencilerin %81.8'i (n= 139) hiç alkol kullanmadığını belirtirken, %18.2'si (n= 31) yalnızca denediği cevabını vermiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri 1500-1999TL arasında olan öğrencilerin %78.4'ü (n= 76) hiç alkol kullanmadığını belirtirken, %18.6'sı (n= 18) yalnızca denediği, %3.0'ı (n= 3) da halen alkol kullanmakta olduğu cevabını vermiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri 2000-2499TL arasında olan öğrencilerin %62.1'i (n= 41) alkolü hiç kullanmadığını, %15.2'si (n= 10), yalnızca denediğini, %4.5'i (n= 3) kullanmayı bıraktığını, %18.2'si (n= 12) de halen alkol kullanmakta olduğunu söylemiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri 2500TL ve üzerinde olan öğrencilerin %44.0'ı (n= 44) alkolü hiç kullanmadığını, %26.0'ı (n= 26), yalnızca denediğini, %5.0'ı (n= 5) kullanmayı bıraktığını, %25.0'ı (n= 25) de halen alkol kullanmakta olduğunu söylemiştir.

Öğrencilerin gelir durumlarına bağlı olarak sigara ve alkol kullanımının farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçlarına göre; öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelir seviyeleri sigara ($\chi^2_{(12)}= 48.632, p< .05$) ve alkol (χ^2

(8)= 1.235, $p < .05$) kullanımında anlamlı farka neden olmaktadır. Buna göre ailesinin aylık ortalama geliri 2000 lira veya daha yüksek olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha fazla sigara ve alkol kullanmakta oldukları görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Çalışmada öğrencilerin en fazla kullandığı zararlı maddelerin sigara ve alkol olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerden düzenli olarak sigara kullanmakta olduğunu belirtenlerin oranı %20.6, alkol kullanmakta olduğunu belirten öğrencilerin oranı ise %6.9'dur. Uyuşturucu ve tiner/ali vb. uçucu maddeleri aktif olarak kullanan öğrenci bulunmazken; öğrencilerin %0.3'ü antidepresan ilaç kullanmakta olduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara bakılarak Bozok Üniversitesinde bağımlılık yapıcı maddeleri aktif olarak kullanmakta olan öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının altında olduğu söylemek mümkündür.

Konuya ilişkin daha önceden yapılan araştırmalar incelendiğinde Bozok Üniversitesi öğrencilerinden araştırmaya katılıp aktif olarak sigara içmekte ya da alkol kullanmakta olan öğrencilerin oranının düşüklüğü fark edilecektir. Örneğin, Tot ve diğerleri (2002) tarafından yapılan araştırmada Mersin Üniversitesi öğrencileri arasında sigara kullanımı yaygınlığı %35'tir. Yine benzer bir araştırmada Ankara Üniversitesi öğrencilerinin %35.3'ünün sigara içtiği sonucuna ulaşılmıştır (Türkşen ve Atakan, 2003). Yılmaz (2007) tarafından 100. Yıl Üniversitesi'nde yapılan araştırmada ise Öğrencilerin 42.6'sı sigara kullandığını, %20.6'sı da alkol kullandığını bildirmiştir. Başka bir araştırmada Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ'de öğrenim gören öğrencilerin %42'sinin sigara kullandığı sonucuna ulaşılmıştır (Yıldırım, 1997). Kaya ve Çilli (2002) de yaptıkları araştırmada Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin %27.5'inin sigara içtiği sonucuna varmışlardır. Sigara ve alkol kullanım oranlarının araştırma sonuçlarına göre farklılık göstermesi öğrencilerin yaşadığı şehirlerin sosyoekonomik durumlarının ve buna bağlı olarak öğrencilerin buldukları yaşam şartlarının aynı olmamasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin yaşam boyu madde kullanma sıklıkları göz önüne alındığında ise %51.5'i sigarayı, 26.7'si alkolü, %1.6'sı uyuşturucuyu, %0.3'ü de diğer maddeleri denemiş, kullanıp bırakmış ya da halen kullanmaktadır. Bu oranlar konuya ilişkin en güncel çalışmalardan biri olan Türkiye Uyuşturucu 2012 Raporu ile paralellik göstermektedir (TUBİM, 2012). Bahsedilen raporda Türkiye genelinde araştırmaya katılanların %51.8'i sigara veya benzeri tütün mamullerini, %28.3'de alkollü içecekleri, %2.7'si de yasadışı bağımlılık yapıcı maddeleri denemiştir. Üniversite öğrencilerinin madde kullanımına yönelik araştırmalarda sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığının yıllara ve araştırmanın yapıldığı üniversitelere göre farklılaşmakta olduğu; Bozok Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışma sonuçları benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında Bozok Üniversitesi öğrencilerinin sigara, alkol ve özellikle madde kullanımı oranlarının nispeten düşük olduğu vurgulanabilir. Benzer çalışma sonuçlarına göre Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinde yapılan bir araştırmada sigara kullanımı %60.2, alkol kullanımı %65.0 olarak bulunmuştur (Taner, 2005).

Dokuz Eylül Üniversitesinde yapılan çalışmada öğrencilerin alkol kullanım yaygınlığı %47.9 olarak belirlenmiştir (Akvardar ve diğerleri, 2003). Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada ise öğrencilerin hayat boyu sigara kullanım yaygınlığı %34.9, hayat boyu alkol kullanım yaygınlığı %31.8 ve hayat boyu madde kullanım yaygınlığı %5.6 olarak tespit edilmiştir (Görgün, 2009). Altındağ ve diğerleri (2005) Harran Üniversitesi'nde yaptığı çalışmada öğrencilerin yaşamboyu sigara, alkol ve yasadışı madde kullanımını sırasıyla % 64.4, %30.4 ve %2.3 olarak saptamıştır. Yine İstanbul'da yapılan bir çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin %45.6'sı sigara kullanıcısı, %62.9'u% alkol kullanıcısı olduklarını; %5.9 hayatları boyunca en az bir kez herhangi bir uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi denediklerini söylemişlerdir (Cömert ve Narter,2013).

Araştırmada elde edilen bir başka sonuç da çalışmaya katılan öğrencilere ilişkin bireysel değişkenlere göre sigara ve alkol kullanımının farklılaşmakta olduğudur. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla sigara ve alkol kullanmakta oldukları söylenebilir. Diğer değişkenlere bakıldığında ise sigara ve alkol kullanımının sırasıyla İ.İ.B.F. öğrencileri ve daha sonra Fen-Edebiyat Fakültesi arasında daha yaygın olduğu, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin ise nispeten daha az sigara ve alkol kullandıkları fark edilmektedir. Ayrıca anne-babası ayrı yaşayan öğrencilerin, anne babası birlikte yaşayan veya vefat etmiş öğrencilere göre daha fazla sigara ve alkol kullandıkları; anne-baba eğitim seviyesi yüksek olan (üniversite mezunu) öğrencilerin, anne-baba eğitim seviyesi düşük olan öğrencilere göre daha çok alkol ve sigara kullandıkları; ailesinin aylık ortalama geliri yüksek olan öğrencilerin düşük olanlara göre daha fazla alkol ve sigara kullandıkları görülmektedir. Araştırmada sonucunda ortaya çıkan farka ilişkin önceden yapılmış çalışmalarda bu bulguyu destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, Tansel (2006) ve İlhan (2013) cinsiyet değişkeninin; Coşkun (2008) cinsiyet, okul başarısı, barınma yeri, annenin eğitim ve çalışma durumu, aile ve arkadaşların madde kullanımı ve aile gelir düzeyi gibi değişkenlerin; Görgün, Tiryaki ve Topbaş (2010) cinsiyet ve öğrencinin beraber yaşadığı kişiler gibi değişkenlerin; Tanrıku ve diğerleri (2009) yirmi iki yaş üstünde olma, arkadaşlarıyla evde kalma, sosyal bölümde okuma, medeni durum, yüksek gelire sahip olma değişkenlerinin madde kullanımında etkili olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar dikkate alındığında madde kullanımında akran etkisi, aile içi iletişimin yetersizliği veya aile içinde yaşanan sorunlar, çocukların üzerindeki ebeveyn kontrolünün azalması gibi durumların madde kullanımında risk oluşturabileceği söylenebilir. Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeyinin yüksek olması, gelir düzeyinin artmasıyla, buna paralel olarak çocuğun harçlığının yükselmesi ve çocuğun kullandığı maddeyi maddi sıkıntı yaşamadan alabilme imkânına kavuşmasıyla ilişkili olabilir.

Kaynakça

- Acar, M. (2006). *Türkiye’de Madde Bağımlılığı ve Gençlik*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Akvardar, Y., Demiral, Y., Ergör, G., Bilici, M. ve Özer, Ö. (2003). Substance use in a sample of Turkish medical students. *Drug and Alcohol Dependence* 72, 117-121.
- Altındağ, A., Yanık, M., Yengil, E. ve Karazeybek, A.H. (2005). Şanlıurfa’da Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 6, 60-64.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2007). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı* (çeviri ed: Köroğlu, E) (Dördüncü Baskı). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Bilir, N., Doğan, B. G. ve Yıldız, A. N. (1997). *Sigara İçme Konusundaki Davranışlar ve Tutumlar*. Ankara: Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı Yayınları.
- Coşkun, F. (2008). *Gaziantep Üniversitesi Merkez Kampüsündeki Lisans Öğrencilerinde Alkol ve Madde Kullanma Durumu*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi.
- Coşkun, S. (2006). *Uçucu Madde Kullanan Ergenlerde Bilinçlendirme Eğitiminin Etkinliği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Cömert, I. T. Ve Narter, M. (2013). Study of Substance Abuse on Students of Vocational Sciences and Faculties in İstanbul Aydın University. *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-11.
- Çakır, D. (2011). *Edirne’deki Liselerde ve Trakya Üniversitesi Öğrencilerinde Alkol ve Psikoaktif Madde Kullanımı Yaygınlığı*. Edirne: Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi.
- Görgün, S. (2009). *K.T.Ü. Öğrencilerinde Madde Kullanımı ve Anne Babaya Bağlanma Biçimleri ile İlişkisi*. Trabzon: K.T.Ü. Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Görgün, S., Tiryaki A. ve Topbaş, M. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanma ve Anneye Bağlanma Biçimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 305-312.
- İlhan, T. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Amaçları ve Madde Kullanımı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 183-196.
- Karatay, G. ve Kubilay, G. (2004). Sosyoekonomik Düzeyi Farklı İki Lisede Madde Kullanma Durumu ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 1 (2), 57-70.
- Kaya, N., ve Çilli, A.S. (2002). Üniversite Öğrencilerinde Nikotin, Alkol ve Madde Bağımlılığının 12 Aylık Yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi*, 3 (2), 91-97.
- Köknel, Ö. (1998). *Bağımlılık: Alkol ve Madde Bağımlılığı*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kuğu, N., Akyüz, G., Erşan, E.ve Doğan, O. (2000). Sanayi Bölgesinde Çalışan Çıraklarda Madde Kullanımı ve Etkileyen Etmenlerin Araştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1 (1), 19-25.
- Mayda, A.S., Gerçek, Ç. G., Gümüş, G., Demir, S., Deniz, M., Sürücü, Z. P., Konuk, M., Türkmaya, M. ve Taner, H. (2010). Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi

- Öğrencilerinde Sigara ve Alkol Kullanımı Sıklığı ve Kullanmaya Başlama Nedenleri. *Düzce Tıp Dergisi*, 12 (3), 7-14.
- Ögel, K. (2013). *Bağımlılık Yapan Maddeler*. (<http://www.ogelk.net/Dosyadepo/maddeler.pdf> adresinden 30.06.2013 tarihinde erişilmiştir)
- Ögel K., Taner S.ve Yılmazçetin C. (2003). *Ergenlerde Madde Kullanımına Yaklaşım Kılavuzu*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ögel, K., Uğuz, Ş., Sır, A., Yenilmez, Ç., Tamar, M., Çorapçıoğlu, A., Doğan, O., Tot, Ş., Bilici, M., Tamar, D., Evren, C. ve Liman, O. (1998). Türkiye’de İlköğretim ve Ortaöğretim Gençliği Arasında Esrar Kullanım Yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi*, 4, 15-19.
- Tamer, M. ve Aydın, C. (1998). Ergenlikte Madde Kullanımı. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1 (2), 305-321.
- Taner, S. (2005). *Boğaziçi Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tanrıkulu, A.Ç., Çarman, K.B., Palancı, Y., Çetin, D. ve Karaca, M. (2009). Kars İli Merkezinde Çeşitli Üniversite Öğrencileri Arasında Sigara Kullanım Sıklığı ve Risk Faktörleri. *Tütün ve Sağlık*, 10, 101-106.
- Tansel, B. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- TBMM (2009). *Madde Kullanımı ve Bağımlılığı ile Kaçakçılığının Önlenmesi Alanlarında Tespit Edilen Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. TBMM Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırmaları Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. Ankara: TBMM.
- Tot, Ş., Yazıcı, K., Yazıcı, A.E., Erdem, P., Bal, N., Metin, Ö. ve Çamdeviren, H. (2002). Mersin Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara ve Alkol Kullanım Yaygınlığı ve İlişkili Özellikler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3 (4), 227-231.
- TUBİM (2012). *Türkiye Uyuşturucu 2012 Raporu*. Ankara: REITOX.
- Tunçoğlu, T. (2010). *Madde Kullanım Yaygınlığı (Türkiye Uyuşturucu Raporu 2010)*. Ankara: REITOX.
- Turhan, E. İnandı, T. Özer, C. ve Akoğlu, S. (2011). Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı, Şiddet ve Bazı Psikolojik Özellikler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 9 (1), 33-44.
- Türkşen, Ö. ve Atakan, C. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Sigara Alışkanlığı Üzerine Bir Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (25), 101-106.
- Yazgan-İnanç, B. (1994). Sigara İçme Alışkanlığı ve Alışkanlığın Bırakılmasına İlişkin Yaklaşımlar. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (1), 35-44
- Yıldırım, İ. (1997). Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 147-155.

Hilmi SÜNGÜ

- Yılmaz, M. E. (2007). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğrencilerinde Alkol, Sigara Kullanımı ve İlişkili Olduğu Etmenler*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yüncü, Z. Kesebir, S. Özbaran, B. Çelik, Y. ve Aydın, C. (2009). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Ebeveynlerinde Psikopatoloji ve Mizaç: Kontrollü Bir Çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (1), 5-13.